

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра зоології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»  
Декан біологічного факультету  
/Гасинець Я.С./  
«29» вересня 2025 року



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ВИРОБНИЧА (ПЕДАГОГІЧНА) ПРАКТИКА  
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Ступінь вищої освіти	Магістр
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	A Освіта
Спеціальність	A4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Предметна спеціалізація	A4.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)
Освітня програма	Біологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

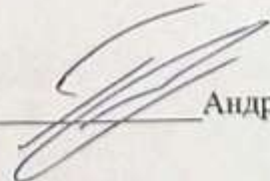
Робоча програма практики ОК 12 «Виробнича (педагогічна) практика у закладах загальної середньої освіти» для здобувачів вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини освітньо-кваліфікаційної програми Біологія

Розробники: Куруц Н.В., доцент, кандидат біологічних наук, доцент

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри зоології  
протокол № 14 від « 10 » червня 2025 р.

Завідувач кафедри  Федір КУРТЯК

Схвалено науково-методичною комісією біологічного факультету  
протокол № 8 від « 27 » червня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії  Андрій ГАМОР

## І. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –9	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 270	<b>2</b>	<b>1</b>
	Індивідуальна робота:	
	<b>180</b>	<b>180</b>
	Самостійна робота:	
	<b>90</b>	<b>90</b>

## 2. МЕТА ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ

**Метою виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти (далі у ЗЗСО) є забезпечення зв'язку між науково-теоретичною та практичною підготовкою студентів-магістрів, отримання досвіду професійно-педагогічної діяльності, формування творчо-дослідницького та практико-орієнтованого підходів до роботи педагога.**

**Завдання виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО передбачають:**

1. Ознайомлення з сучасним станом навчально-виховної роботи в різних типах закладів загальної середньої освіти, передовим педагогічним досвідом, станом реалізації основних завдань концепції української національної школи;

2. Трансформування матеріалу науки в дидактичний матеріал навчального предмету; удосконалення, поглиблення та самостійне творче застосування знань й способів діяльності, що були засвоєні під час вивчення фундаментальних, професійно-спрямованих й психолого-педагогічних та методичного циклу дисциплін, які активізують пізнавальну діяльність, сприяють їх вихованню і розвитку;

3. Здійснення цілісної системи навчально-виховної роботи із учнями з дисциплін біологічного профілю з виконанням функцій вчителя і класного керівника, розширення обсягу теоретичних знань з фаху;

4. Формування умінь і навичок необхідних для опрацювання наукових та інформаційних джерел під час підготовки занять, застосування сучасних активних методик викладання згідно фахового напрямку та інтегрованих дисциплін для відповідних спеціальностей й системою навчання за програмою НУШ

5. Формування вмінь і навичок реалізовувати професійні функції: конструктивну, мобілізуючу, організаторську, комунікативну та інформаційну;

6. Удосконалення та поглиблення зв'язку теоретичних знань з реальним навчально-виховним процесом, розвитком вмінь використовувати ці знання під час вирішення конкретних навчальних і виховних ситуацій;

7. Формування у майбутніх педагогів професійної майстерності під час виконання ними обов'язків вчителя-предметника та класного керівника;

8. Формування навичок та вмінь підготовки і проведення уроків з фаху, позакласних навчальних і виховних заходів, встановлення внутрішньопредметних та міжпредметних зв'язків, з використанням сучасних інформаційні засобів та ефективних прогресивних педагогічних технологій навчання й виховання, з метою ознайомлення з останніми досягненнями сучасної біології. Розвиток творчого ставлення до професії біолога, викладача біології, прагнення до постійного професійного самовдосконалення;

9. Виховання національно-патріотичних, інтелектуальних, моральних, естетичних та інших якостей, інтересу і любові до обраної професії, потреби в самоосвіті, вироблення творчого науково-дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Відповідно до освітньо-професійної програми, проходження виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

**ЗК–02.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в освітній та науковій діяльності.

**ЗК–03.** Здатність вчитися і бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя.

**ЗК–04.** Здатність діяти на основі етичних мотивів. Соціально, свідомо та відповідально.

**ЗК–05.** Здатність працювати в команді, виробляти стратегію та тактику професійної поведінки в інтересах колективу.

**ФК–01.** Здатність користуватися новітніми досягненнями педагогіки, біології, необхідними для професійної освітньо-наукової діяльності

**ФК–02.** Здатність ефективно застосувати на практиці ті чи інші методи управління (на рівні керівника методичного об'єднання, заступників директора, директора) в освітніх закладах.

**ФК–03.** Здатність користуватися сучасними інформаційними технологіями та аналізувати інформацію в галузях освіти, біології і на межі предметних галузей.

**ФК–04.** Здатність застосовувати набуті психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування у здобувачів освіти загальних і предметних компетентностей і здійснення міжпредметних зв'язків біології та здоров'я людини відповідно до вимог державного стандарту.

**ФК–05.** Формувати та підтримувати безпечне та здоров'язбережувальне освітнє середовище. Аналізувати спосіб життя особи, його вплив на здоров'я, розробляти й упроваджувати рекомендації щодо здорового способу життя, оздоровчі програми та відповідні методи у закладах загальної середньої освіти.

В ході проходження практики магістрами, передбачене використання таких форм проведення занять: лекційних, уроків, лабораторних, практичних занять, проведення екскурсій, позаурочних, позакласних занять, самостійної роботи, виховних занять з використанням інноваційних технологій навчання; методів як традиційних, так і сучасних, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

### **3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ У ЗЗСО**

Передумовами для проходження **виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО** в науково-теоретичному аспекті є біологічний цикл загально-професійних дисциплін, дисциплін з методики навчання біології та здоров'я людини у закладах загальної середньої освіти.

Передумовами проходження практики практика у закладах загальної середньої освіти є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньо-професійної програми (ОПП):

- OK1 Іноземна мова за професійним спрямуванням
- OK2 Безпека життєдіяльності, біоетика та біобезпека
- OK3 Психологія освітньої діяльності
- OK4 Педагогіка сучасної школи
- OK5 Методика навчання біології та здоров'я людини у закладах загальної середньої освіти
- OK6 Комп'ютерно-інформаційні технології в освіті
- OK7 Методика викладання дисциплін біологічного профілю у закладах фахової передвищої, вищої освіти
- OK8 Здоров'я людини у контексті сталого розвитку.
- OK9 Генетика людини з основами медичної генетики
- OK10 Біологія людини з основами геронтології

### **4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ**

Відповідно до освітньо-професійної програми «**Біологія**» проходження **виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО)** повинно забезпечити здобувачам вищої освіти практичну підготовку та досягнення таких програмних результатів навчання (РН) практичної підготовки:

<b>Програмні результати практичної підготовки</b>
1. Володіти державною та іноземною мовами на рівні, достатньому для спілкування з професійних питань та презентації результатів власних досліджень з фахових

біологічних дисциплін у ЗЗСО.
2. Уміти використовувати бібліотеки, інформаційні бази даних, інтернет ресурси для пошуку необхідної біологічної інформації для проведення занять у ЗЗСО.
3. Бути здатними здійснювати злагоджену роботу на результат у колективі ЗЗСО з урахуванням суспільних, державних і виробничих інтересів.
5. Уміти аналізувати та оцінювати вплив досягнень біології на розвиток суспільства.
6. Уміти аналізувати біологічні явища та процеси на молекулярному, клітинному, організменному, популяційно-видовому та біосферному рівнях з точки зору фундаментальних загальнонаукових знань, а також за використання спеціальних сучасних методів досліджень.
8. Володіти здатністю застосовувати під час проведення досліджень знання особливостей розвитку сучасної біологічної науки, основні методологічні принципи наукового дослідження, методологічний і методичний інструментарій проведення наукових досліджень за спеціалізацією.
12. Знати та уміти продовжувати вдосконалювати та використовувати інноваційні підходи для розв'язання складних задач біології за невизначених умов і вимог.
14. Старатись дотримуватись норм академічної доброчесності під час навчання та провадження наукової діяльності, знати основні правові норми щодо захисту інтелектуальної власності.
15. Уміти самостійно планувати і виконувати інноваційне завдання та формулювати висновки за його результатами.

## 5. Бази практики

Бази проходження **виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО** визначаються короткостроковими договорами між університетом та загальноосвітніми середніми школами I-III ступенів, гімназіями й ліцеями, науковими ліцеями Закарпатської області та інших областей з яких здобувачі вищої освіти навчаються на факультеті і є офіційною підставою для проходження практики. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання договору. Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри оформляються наказом ректора університету (денна форма навчання) та розпорядженням декана факультету (заочна форма навчання). Зміст виробничої (педагогічної) практики охоплює базові питання з фундаментальних дисциплін біології та здоров'я людини, загальної та прикладної методики навчання, знання з педагогіки та психології. А саме, актуальні проблеми навчання біології та здоров'я людини у ЗЗСО I-III ступенів, у світлі вимог Державного стандарту та Закону про освіту, реалізації виховних завдань для формування наукового світогляду, виховання, екологізації особистості.

## 6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ У ЗЗСО

Нижче представлені орієнтовні індивідуальні завдання здобувачів на період проходження виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої (далі у ЗЗСО), подальша (при необхідності) деталізація та доповнення яких проходить безпосередньо при проведенні інструктивної наради на факультеті та у навчальному закладі (базі) практики.

Загальна тривалість практики шість тижнів.

1. Участь у настановчій конференції; ознайомлення із завданнями та змістом практики, основними організаційними заходами, отримання документації; відвідування консультацій керівників практики.

2. Знайомство з базою практики. Ознайомитись з навчальним закладом, умовами його роботи, правилами внутрішнього розпорядку, системою навчально-виховного процесу, специфікою відповідної матеріально-технічної бази навчання біології та здоров'я людини.

3. Робота в методичному кабінеті, кабінетах біології та здоров'я людини. Ознайомитись з навчально- та науково-методичними матеріалами, комплексом підручників з біології та здоров'я людини, матеріалами навчання за програмою НУШ, специфікою відповідної матеріально-технічної бази навчання біології та здоров'я людини. Вивчити навчально-методичне забезпечення викладання біологічних дисциплін та здоров'я людини й виховної роботи класних керівників, досвід роботи вчителів, яким присвоєно звання «Вчитель-методист», «Заслужений вчитель», «Вчитель року» та відповідні категорії.

4. Опрацювати та вивчити структуру, систему планування навчальної, методичної, науково-дослідницької, організаційно-виховної роботи (плани роботи школи, педради, методоб'єднання вчителів біології та здоров'я людини, організацію навчально-методичної, науково-дослідницької, позакласної роботи вчителів та виховної класних керівників, документацію роботи вчителів біології та здоров'я людини, зокрема, вчителів, які працюють в класах, які навчаються за системою НУШ, й класних керівників).

5. Вивчити навчальні плани, програми з біології та здоров'я людини, інтегрованих дисциплін, календарні плани, структуру підручників, плани-конспекти вчителів, розклад занять і підготуватись до відвідування, спостереження та проведення занять і їх методичного аналізу.

6. Відвідати до **20** занять та **4 позаурочні або позакласні** заходи вчителів біології та здоров'я людини, здобувачів-практикантів й **2-4 інших заходів** з послідуочим психолого-педагогічним та науково-методичним аналізом.

7. Щотижня готувати розгорнуті плани-конспекти з біології та здоров'я людини й **проводити 10-15 пробних занять** із (записами у щоденнику і підписами вчителів біології та здоров'я людини). **Провести 10 залікових** за період проходження практики із (записами у щоденнику з підписами і оцінками вчителів біології та здоров'я людини). Проводити заняття факультативів, консультацій та додаткові заняття з учнями, перевіряти учнівські зошити з конкретного предмету.

8. До проведення занять з біології та здоров'я людини розробляти і готувати тестові, творчі завдання, наочні засоби навчання та роздатковий дидактичний матеріал, інші натуральні об'єкти і образотворчі посібники, засоби обладнання мультимедійних презентацій із використанням сучасних методів навчання, ТЗН, інноваційних освітніх технологій. Приймати участь у розробці та підготовці до занять вчителям обладнання і матеріали й класним керівникам (до проведення виховних заходів) за якими закріплені на період проходження практики.

9. Проводити навчально-виховну роботу з біології та здоров'я людини: позаурочну - заняття в кутку живої природи, на навчально-дослідній земельній ділянці, в кабінетах біології, здоров'я людини; позакласну роботу - індивідуальні заходи, групові (заняття гуртків), масові (предметні тижні біології, екології, здоров'я людини, свято врожаю, здоров'язбережувальні заходи та інше). Планувати і виконувати інноваційні завдання та формулювати висновки за їх результатами. Розробити розгорнуті плани конспекти та **провести не менше ніж 2 позакласні заходи**.

10. Розробляти та виконувати індивідуальне науково-практичне завдання. Опрацювати систему виконання науково-дослідницької роботи, індивідуального завдання кваліфікаційної магістерської роботи, провести експеримент. Матеріали наукових досліджень та спостережень, а також аналіз даних отриманих під час їх виконання при проходженні практики, використовуються для підготовки наукових доповідей, публікацій, написання кваліфікаційної магістерської роботи. Критично осмислювати теорії, принципи, методи з

біології та здоров'я людини для вирішення практичних задач і проблем. Приймати участь у проведенні консультацій із науково-дослідницької роботи, у підготовці учнів до ЗНО / НМТ, предметних олімпіад та всеукраїнських конкурсів, до написання наукових робіт МАН; ініціювання навчальних, наукових, науково-дослідницьких проєктів.

11. Ознайомитись з планом організаційно-виховної роботи школи та приймати участь у їх розробці, проводити організаційно-виховну роботу як класний керівник. Навчитися на практиці вивчати та узагальнювати досвід роботи класного керівника, використовувати методи вивчення класного колективу та писати відповідну психолого-педагогічну характеристику. Організувати та розробити й **провести 2 виховні заняття** з біології та здоров'я людини із класом згідно плану роботи класного керівника. Вивчити склад учнівського колективу класу за яким закріплені як класний керівник та скласти на них психолого-педагогічну характеристику на основі використання методик (соціометрія, визначення психологічного клімату класу).

12. Готувати матеріали та здійснювати діагностику навчальних досягнень. Контролювати та оцінювати навчальні досягнення, уміння і навички учнів у відповідності згідно нормативних документів.

13. Проводити індивідуальну роботу з обдарованими учнями, корегуючи роботу з педагогічно-занедбаними. Перевіряти щоденники учнів. Надавати допомогу класному керівникові в роботі з батьками.

14. Акуратно та систематично вести записи діяльності у закладі, в щоденнику практики.

15. Ретельно дотримуватись правил з охорони праці як в навчальному закладі так і поза його межами.

## **7. ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПЕРІОД ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ у ЗЗСО.**

Упродовж першого тижня практики:

### **I. Організаційна робота.**

1. Прибуття в навчальні заклади. Зустрічі з керівниками закладів, ознайомлення з педагогічним і учнівським колективами, основними проблемами над вирішенням яких працюють колективи, з їхніми традиціями, матеріально-технічною базою школи, кабінетів біології та здоров'я людини. Вивчення системи планування роботи школи в цілому, планування і проведення навчальної, методичної, науково-дослідницької роботи вчителів біології та здоров'я людини, організаційно-виховної роботи школи, класних керівників.

3. Складання плану проходження педпрактики: вивчення джерел; розробка планів-конспектів з використанням сучасних технологій навчання та складання завдань контролю; відвідування та проведення занять з біології та здоров'я людини з послідовним їх методичним аналізом, позаурочних, позакласних з біології та здоров'я людини й виховних занять; проведення факультативів, занять гуртків, консультацій; виготовлення роздаткового дидактичного матеріалу, наочних натуральних об'єктів й образотворчих посібників із залученням учнів до виконання цієї роботи; здійснення виховної роботи в ролі класного керівника; спостереження за окремими учнями і учнівським колективом з метою вивчення психолого-педагогічних особливостей учнів класу.

4. Підготовка до проведення та відвідування навчальних й виховних занять.

Визначення та вивчення змісту навчальної, виховної, розвиваючої мети занять, понять і термінів для обов'язкового засвоєння, підбір форм, інноваційних методів, засобів і прийомів проведення занять, підбір й підготовка експерименту, матеріалів та обладнання, наочних посібників, технічних засобів навчання, складання тематичних і поурочних планів-конспектів, виховних заходів з класом, тематичних виховних заходів (справ) з використанням навчальної, наукової та методичної літератури.

Протягом другого і наступних тижнів:

### **II. Навчальна робота.**

## 5. Проведення навчальних занять і їх аналіз.

З метою проведення занять на високому науково-методичному й виховному рівні та їх аналізу, здобувачі повинні вивчити систему навчальної роботи, оволодіти на практиці: методикою викладання навчального матеріалу із застосуванням додаткових сучасних методів, вмінні описувати й аналізувати принципи структурно-функціональної організації, механізмів регуляції та адаптації організмів до впливу різних чинників; організацією учнівського колективу до самостійної та індивідуальної роботи під час заняття; різноманітністю творчих завдань при закріпленні вивченого, методами контролю засвоєння знань; перевіряти учнівські зошити, лабораторні і практичні, семінарські заняття з аналізом допущених помилок, робота з ліквідації прогалин у знаннях; проведення 3-4 занять з відстаючими. Проводити та здійснювати психолого-педагогічний і науково-методичний аналіз занять з біології та здоров'я людини згідно вимог НУШ.

Підготувати методичну розробку системи проведених занять із біології та здоров'я людини.

## 6. Здійснення позаурочної, позакласної роботи.

Приймати активну участь у проведенні занять в кутку живої природи, на навчально-дослідній земельній ділянці, кабінетах біології та здоров'я людини; гуртків, факультативних занять; у підготовці і проведенні шкільних олімпіад, індивідуальних, групових і масових заходів. проведення консультацій із науково-дослідницької роботи учнів, у підготовці їх до ЗНО / НМТ, предметних олімпіад та всеукраїнських конкурсів, до написання наукових робіт МАН; ініціюванні навчальних, наукових, науково-дослідницьких проєктів. Проводити роботу з учнями у відповідності з планами роботи кабінету біології, кутка живої природи, навчально-дослідної ділянки, класного керівника.

Вивчити систему позаурочної, позакласної роботи з предмету.

## III. Методична та науково-дослідницька робота.

Оволодіти методикою роботи і планування методичних об'єднань вчителів біології та здоров'я людини, педагогічної ради. Участь у розробці навчально-методичних матеріалів. Опрацювання та складання плану-конспекту наукових сучасних джерел. Розробка та виконання індивідуальних завдань для підготовки і виконання кваліфікаційної магістерської роботи. Збір матеріалів та проведення експериментів з теми кваліфікаційної (магістерської) роботи, реферату з проблем педагогіки, психології чи методики навчання предмету з спеціальності, підготовка матеріалів підсумків педагогічної практики.

## IV. Виховна робота

Здійснення обов'язків класного керівника. Оволодіти методикою планування і роботи з класним колективом. Вивчити особливості кожного учня, шляхом проведення виховної роботи в процесі навчання та окремих виховних занять. Вивчити й узагальнити досвід роботи класного керівника. Проводити роботу з учнями у відповідності з планами роботи класного керівника. Підготувати й провести виховний захід. Написати детальний сценарій виховного заходу

На останньому тижні практики:

Підготовка звіту та іншої звітної документації проходження педагогічної практики.

Зміст діяльності студентів в період практики для кожного студента визначений програмою, планами навчального закладу, вчителів-предметників та класних керівників і максимально наближений до змісту реальної професійної діяльності вчителя біології та здоров'я людини.

## 8.ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Керівник практики заздалегідь доводить до відома здобувачів про дату початку практики, термінами. Перед початком проходження практики керівник проводить інструктивну нараду з питань проходження практики. Ознайомлюються із:

наказом ректора про проведення практики; загальним положенням проходження виробничої (педагогічної) практики; організацією, їх правами і обов'язками; метою і завданнями практики та правилами поведінки й роботою під час практики; робочою програмою.

Отримують документацію, ознайомлюються з доцільністю та правильністю ведення необхідної документації й здійснюється інструктаж з техніки безпеки й охорони праці. Керівники практики від кафедри факультету, кафедр педагогіки і психології формують індивідуальні завдання на практику. Під час практики груповий керівник та керівники закріплені за практикантом від бази практики, контролюють дотримання здобувачем трудової дисципліни, дотримання правил з охорони праці та техніки безпеки, ведення робочої документації, хід виконання завдань проходження практики, надають консультації та допомогу з різних питань стосовно проходження практики.

Після завершення практики студенти оформляють та здають звітну документацію проходження педагогічної практики керівникам від кафедр і кафедр педагогіки та психології, захищають її.

Керівник від кафедри складає письмовий звіт про проходження практики. Здобувач повинен виконати всі завдання практики, передбачені програмою і поставлені керівниками практики, також зобов'язаний до закінчення практики пройти її в повному обсязі, вчасно оформити і здати звітну документацію та захистити її на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму, скеровується на практику вдруге або відраховується з ВНЗ.

### **9.ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ, ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ДОПУСКУ ДО ЗАХИСТУ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ у ЗЗСО**

Звіт (звітна документація) складається у безпосередній відповідності до завдань і змісту практики за матеріалами, отриманими на всіх видах робіт, що передбачені практикою. Звіт повинен дати повну уяву про виконану роботу і кінцеві результати практики. Звіт має містити відомості про виконання здобувачем усіх завдань практики (документація, планування, навчальна, методична, науково-дослідницька, позаурочна, позакласна, виховна діяльність, діагностика), висновки, пропозиції, самооцінку. Звіт повинен бути чітким, стислим, характеризуватися ясністю і переконливістю викладів результатів роботи, обґрунтованістю висновків і рекомендацій, опрацьовані під час практики джерела інформації.

Робочі записи та звітна документація про проведену роботу за період проходження практики здаються на кафедру.

#### **Звітна документація практиканта:**

1. Щоденник (*підписаний й завірений керівником навчального закладу та підписаний груповим керівником і керівниками від кафедр педагогіки та психології*).
2. Звіт про проведену роботу згідно вимог за період проходження практики та робочі записи (*із підписом практиканта, вчителя біології та здоров'я людини, підписом та оцінкою керівника навчального закладу*).
3. Методичну розробку системи 8-10 залікових занять із біології та 4 розгорнуті плани-конспекти – із здоров'я людини з повним методичним забезпеченням і переліком використаної літератури (*із підписом практиканта, підписом та оцінкою вчителя біології та здоров'я людини*).
4. Психолого-педагогічний і науково-методичний аналіз 6-ох відвіданих занять (*з підписом практиканта, підписом й оцінкою вчителя біології та здоров'я людини*).
5. Структуру: - навчального плану з розподілу годин школи; - календарного плану на півріччя з розділів біології за фаховим спрямуванням та здоров'я людини; - структуру підручників з розділів біології за фаховим спрямуванням та здоров'я людини (*з підписом практиканта, підписом й оцінкою вчителя біології та здоров'я людини*).
6. План роботи гуртка (*з підписом практиканта та керівника гуртка*).
7. Матеріали результатів виконаних наукових спостережень та досліджень, а також аналіз даних отриманих під час їх виконання, які використовуються для підготовки та написання магістерської роботи (*з підписом практиканта, підписом й оцінкою вчителя біології та здоров'я людини, підписом та оцінкою наукового керівника*).

8. Вивчений й узагальнений досвід роботи класного керівника за фаховим спрямуванням (з підписом практиканта та поміткою «згідний» - класного керівника, підписом і оцінкою керівників від кафедр педагогіки та психології).
9. План-сценарій 1 залікової виховної справи за фаховим спрямуванням (з підписом практиканта, підписом та оцінкою класного керівника, з підписом і оцінкою керівників від кафедр педагогіки та психології).
10. Характеристика з навчального закладу на студента-практиканта (підписана вчителем біології та здоров'я людини, підписана і завірена керівником навчального закладу).

Звітні документи подаються у папці:

ПАПКА

документів із проходження виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО, яка проходила з « » - « » 20 р. в Ужгородському ліцеї ім. А. Волошина

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини освітньо-кваліфікаційної програми Біологія

Прізвище ім'я по батькові

Документація з виховної роботи для вивчення, аналізу та оцінювання подаються керівникам практики від кафедр педагогіки та психології

Звітна документація подається для вивчення, аналізу та оцінювання керівнику практики від кафедри, на якій спеціалізується здобувач. Захист практики здобувачем вищої освіти відбувається у визначений деканатом термін за участі всіх практикантів. Завершується практика колективним обговоренням результатів разом із здобувачами, груповими керівниками-методистами кафедр.

Здобувач, який не виконав завдань програми виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО скеровується для проходження вдруге або відраховується з ВНЗ.

## **10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ) ПРАКТИКИ У ЗЗСО**

Після завершення практики здобувачі освіти здають звітну документацію, оформлену згідно вказаних вище вимог. Письмовий звіт разом з іншими документами подається керівникам практики від навчального закладу. Звіт є одним з основних документів при складанні заліку з практики і повинен містити відомості про виконання здобувачем усіх розділів програми практики. Критерієм ефективності є практичне засвоєння знань, умінь та навичок, передбачених програмою практики. За діяльністю практикантів здійснюється поточний контроль: спостереження керівника практики за роботою здобувачів на базах практики, дотримання ними виробничої дисципліни, умов та режиму роботи, графіку виконання запланованих завдань, ведення щоденника. Підсумковий контроль про проходження практики здійснюється з урахуванням творчого підходу до навчально-методичної, організаційно-виховної та науково-дослідницької роботи, ефективності її проведення та якості підготовки звітної документації. Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки студента за підписом керівника практики. Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, навчальним закладом надається можливість студентові проходження практики.

Оцінювання практики відбувається згідно з Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>, Положення про порядок та методiku проведення семестрових (курсних) екзаменів і заліків в УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5952>, з дотриманням норм академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність в УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>.

Методи та засоби діагностики.

Бесіда й опитування. Перевірка навчальних розробок і матеріалів з навчальної, методичної, науково-дослідницької, виховної робіт. Спостереження й аналіз професійної діяльності практиканта. Плани-конспекти лабораторних, практичних, семінарських та лекційних занять та їх аналіз. Звіт про проходження практики. Щоденник.

**Розподіл балів за виконання завдань програми виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО та захист здійснюється згідно схеми.**

**Схема системи оцінки досягнень студентів при проходженні практики.**

Компонент, що оцінюється	Макс. к-ть балів	Керівник, який проводить оцінювання
Виховна робота, усього 20 балів, з яких:		
1.План-сценарій залікової виховної справи за фаховим спрямуванням	10	від кафедр педагогіки і психології
2.Вивчений й узагальнений досвід роботи класного керівника за фаховим спрямуванням.	10	від кафедр педагогіки і психології
<b>Сумарна оцінка від кафедр педагогіки і психології ДВНЗ «УЖНУ»</b>	<b>Усього 20</b>	<b>від керівників кафедр педагогіки і психології</b>
Навчальна, методична, науково-дослідницька робота, усього 80 балів, з яких:		
1.Структура визначених документів	5	від кафедр факультету
2.Методична розробка системи залікових занять із біології та розгорнуті плани-конспекти із здоров'я людини.	10	
3.Залікові навчальні заняття (лекції, уроки, лабораторні, практично-семінарські), методична діяльність	10	
4.План роботи гуртка	5	
5.Науково-дослідницька діяльність. Матеріали результатів виконаних наукових спостережень та досліджень	10	від кафедр факультету
6. Психолого-педагогічний і науково-методичний аналіз відвіданих занять	5	від кафедр факультету
7.Щоденні записи та звіт про виконання практики	15	від кафедр факультету
8.Захист практики	20	від кафедр факультету
<b>Сумарна оцінка від групових керівників кафедр біологічного факультету ДВНЗ «УЖНУ»</b>	<b>Усього 80</b>	
<b>Разом</b>	<b>100</b>	

Диференційований залік є підсумковим контролем практики і проводиться після закінчення практики згідно шкали оцінювання.

#### Критерії оцінювання підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 - 100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
82 - 89	<b>B</b>	добре	
74 - 81	<b>C</b>		
64 - 73	<b>D</b>	задовільно	
60 - 63	<b>E</b>		
35 - 59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Підсумки педагогічної практики записуються в щоденник згідно вимог.**

Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки. Студента за підписом керівника практики. Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, навчальним закладом надається можливість студентові її проходження

#### **Навчально-методичне забезпечення практики та методичні рекомендації**

вміщують наступні інструктивні та організаційно-методичні матеріали:

1. Робочі програми різних видів практики.
2. Програма проходження виробничої (педагогічної) практики у ЗЗСО.
3. Навчальні програми з Біології та здоров'я людини.
4. Методика викладання біологічних дисциплін у профільній школі: навчальний посібник / Н.В. Куруц, О.І. Карбованець, Я.С. Гасинець, Г.М. Коваль, М.В. Кривцова. – Ужгород: УжНУ. - 2023. - 218 с.
5. Методологія науково-педагогічних досліджень у біології / Н.В. Куруц, О.І. Карбованець, Я.С. Гасинець, Г.М. Коваль, М.В. Кривцова. – Ужгород: ФОП Роман О.І., 2023. - 188 с

#### **11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ**

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
2. Болдирев Н.І. Методика роботи класного керівника. - Педагогіка, 1994. - 105 с.
3. Бутенко Н. Ю., Грущенко Л. М. Педагогічна практика: підготовка та реалізація: навч. посіб. / За ред. Н. Ю. Бутенко. Київ: КНЕУ, 2005. 184 с.
4. Гринь Т. В. Зміст та навчально-методичне забезпечення педагогічної практики: навч.-метод. посібник. Чернігів, 2004. 131 с.
5. Денищич Т. А., Косарева Г. С. Педагогічна практика: зміст, організація, проблемні аспекти формування педагогічної майстерності: посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 84 с.
6. Євтух М.Б. Роль педагогічної практики у підготовці майбутнього вчителя. Scientific discoveries: projects, strategies and development: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 2), October 25, 2019. Edinburgh, UK: European Scientific Platform. С. 140–143. URL: [http://lib.iitta.gov.ua/717595/1/24-63-PB-140-143\\_Тези\\_М.Б.%20Євтуха.pdf](http://lib.iitta.gov.ua/717595/1/24-63-PB-140-143_Тези_М.Б.%20Євтуха.pdf).

7. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів: методичний посібник [для студ. педуніверситетів. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. 140с.
8. Кравець Л.М. Педагогічна практика як чинник професійного становлення майбутнього вчителя. Педагогічні науки. 2012. Вип. 55. С. 80–86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/repa\\_2012\\_55\\_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/repa_2012_55_16).
9. Куруц Н.В., Голуб Н.П. і ін.. Методика викладання біології. Педагогічна практика. – Ужгород: Патент, 2003. - 268с. Рекомендовано МОН України як навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів.
10. Куруц Н.В., Карбованець О.І. Практикум з методики викладання біології. - Ужгород: УжНУ «Говерла», 2012.- 140 с.
11. Методика викладання біологічних дисциплін у профільній школі: навчальний посібник / Н.В. Куруц, О.І. Карбованець, Я.С. Гасинець, Г.М. Коваль, М.В. Кривцова. – Ужгород: УжНУ. - 2023. - 218 с.
12. Методологія науково-педагогічних досліджень у біології / Н.В. Куруц, О.І. Карбованець, Я.С. Гасинець, Г.М. Коваль, М.В. Кривцова. – Ужгород: ФОП Роман О.І., 2023. - 188 с
13. Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання / за ред. С. Т. Золотухіної. Харків: Планета Принт, 2019. 45с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/68dc268d-08bb-413d-af40-b697a7043bb7/content>
14. Мороз І.В. і ін. Методика навчання біології: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Либідь, 2006. - 590 с.
15. Правила безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) загальноосвітніх навчальних закладів. - Київ, 1999. - 40 с. Опубл. газета «Хімія. Біологія», 1999. - №25-26.
16. Положення про проведення практики студентів ВНЗ України розробленого у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», Указ президента України від 04.07.2005р. №1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні»
17. Положення про проведення практики студентами вищих навчальних закладів України.- Наказ Міністерства освіти України №93 від 8квітня 1993 року
18. Соловей М.І., Спіцин Є.С., Кудіна В.В. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах (освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр», «спеціаліст»): навчальний посібник. Київ, 2010. 133 с.
19. Шулдик Г. О. Педагогічна практика: Навч. посіб. [для студ. пед. вузів]. К.: Науковий світ, 2000. 143с.

#### Допоміжна

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: практикум: навч. посіб. Київ: Слово, 2014. 448 с.
2. Петрунько О. В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії: методичний посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 84 с.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / За ред. О. І. Пометун. К.: Вид-во А.С.К., 2004. 192 с
4. Хатунцева, С. М. Формування у майбутніх учителів готовності до самовдосконалення у процесі індивідуалізації професійної підготовки: монографія. Харків: Диска Плюс, 2017. 432 с.
5. Ярошук Л. Г. Методика виховної роботи: навчально-методичний комплекс. Київ : Слово, 2012. 320 с.
6. Нестандартні уроки з біології: посіб. для вчителя / Г.Я. Кравчик [та ін.]. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 54 с. (Інноваційні технології навчання).
7. Нові педагогічні технології для вчителів біології: навч.-метод. посіб. / уклад. К. М. Задорожний. Харків: Основа, 2009. 112 с.

8. Олімпіади з біології для школярів / О. В. Данилова, К.М. Задорожний, Д. А. Шабанов, С.В. Данилорв. Харків: Вид. група «Основа», 2006. 256 с.
9. Рогач М. В. Організація навчально-виховного процесу з біології: навч.-метод. посібник. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. 190 с.
10. Розвиток інтелекту та пізнавальної діяльності учнів на уроках біології : навч.- метод. посіб. / уклад. К. М. Задорожний. Харків: Основа, 2009. 110 с.
11. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с..
12. Савустьяненко Т. Л. Інновації на уроках біології: навч.-метод. посіб. Харків : Основа, 2007. 191 с.: (Серія "Бібліотека журналу «Біологія» ; вип. 7 (55)).
13. Сучасна біологія для учнів у рольових іграх / уклад. К. М. Задорожний, Т. Клименко. Харків: Видавнича група «Основа», 2005. 96 с. (Бібліотека журналу «Біологія; вип. 8(32)).
14. Свінченко, І. А. Інтерактивні форми діяльності на уроках біології: навч.-метод. посіб. Ч. 2 . Харків: Основа, 2011. 96 с.
15. Сучасна біологія для учнів у рольових іграх : навч.-метод. посіб. / уклад. К. М. Задорожний, Т. П. Клименко. Харків : Основа, 2005. 94 с.
16. Сучасні методики викладання біології в школі: навч.-метод. посіб. / уклад. К. М. Задорожний. Харків: Основа, 2009. 176 с. (Бібліотека журналу «Біологія» ; вип. 12 (84))
17. Сучасні форми та методи навчання біології / уклад. К.М. Задорожний. Харків: Основа, 2010. 143 с.
18. Соболев В.І. Біологія. - К.: Грамота, 2007.- 296 с.
19. Серебряков В.В., Балан П.Г. Біологія. - К.: Генеза, 2008. - 288 с.
20. Задорожний К.М., Утевська О.М. Біологія і екологія: підручник для 10-го класу (профільний рівень). - Видавництво: Харків, Ранок, 2018 р.
21. Задорожний К. М., Утевська О.М., Леонтьев Д.В. Біологія і екологія: підручник для 11-го класу (профільний рівень) Видавництво: Харків, Ранок, 2019 р.
22. Навчальні програми з: природознавства (5-6 класи); біології для основної школи (7-9 класи); біології для старшої школи (10-11 класи); екології (10-11 класи) та програми факультативів й курсів за вибором з біології і екології.
23. Мусієнко М.М., Славний П.С., Балан П.Г. Біологія. - К.: Генеза, 2000. - 288 с.
24. Тиждень біології в школі. Вип. 4 / уклад. К. М. Задорожний, 2008. 127 с. (Бібліотека журналу «Біологія»; вип. 1(61)).
25. Тагліна О.В. Тиждень біології в школі. 7-11 класи. Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2010. 176 с.
26. Тагліна О.В. Метод проектів на уроках біології. Харків: Вид-во «Ранок», 2010. 160 с.
27. Шульдик В.І. Як підготувати ефективний урок біології Київ: Наук. світ, 2000. 250 с.
28. Шабатура М.Н., Матяш Н.Ю., Мотузний В.О. Біологія людини. - К.: Генеза, 2004.- 176
29. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності:[підручник]/ В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – Київ: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
30. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3-є вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.

#### Інформаційні ресурси

1. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології. Дистанційний курс : навч. посіб. Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, 2010. 164 с. URL : <http://grytsai.rv.ua/wpcontent/uploads/2016/05/pozklas.pdf>
2. Біологія: підруч. для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л.І. Остапченко [та ін.] Київ: Генеза, 2014. 224 с. URL : <https://4book.org/uchebniki-ukraina/6-klas/1523-biologiya-6-klas-ostapchenko-2014>

3. Біологія: підруч. для 6-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / І.Ю. Костіков та ін. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2014. 256 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/531-bologyakostkov-6-klas.html>)
4. Біологія: підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. В. Запорожець, І. І. Черевань, І.А. Воронцова; за ред. К.М. Задорожного. Харків: Ранок, 2015. 240 с. URL :<https://www.slideshare.net/MaximZheleznyak1/7-68877981>
5. Біологія: підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Д.А. Шабанов, М. О. Кравченко. Київ: Грамота, 2015. 272 с. URL :<https://pidruchnyk.com.ua/640-bologyaostapchenko-7-klas.html>
6. Біологія: підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. І. Соболю. Кам'янець-Подільський: Вид-во «Абетка», 2016. 288 с. [https://domly.dp.ua/wpcontent/uploads/2020/06/8\\_biologia\\_sobol\\_2016.pdf](https://domly.dp.ua/wpcontent/uploads/2020/06/8_biologia_sobol_2016.pdf)
7. Біологія: підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / К. М. Задорожний. Харків: Вид-во «Ранок», 2016. 240 с. URL :<https://www.slideshare.net/ssuser158712/8-68246067>
8. Біологія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закладів/ О. А. Андерсон, М. А. Вихренко, А. О. Чернінський. Київ: Школяр, 2017. 256 с. URL :<https://zs.zp.ua/lib/bio-9.pdf>)
9. Біологія: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Р. В. Шаламов, Г. А. Носов, О. А. Литовченко, М. С. Каліберда. Харків: Соняшник, 2017. 352 с. URL :<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyipidruchnikiv/elektronni-versiji-pidruchnykiv-dlya-uchniv-9-h-klasiv/biolohiya-9-klas/>)
10. Біологія: підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. / К. М. Задорожний. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 240 с. URL :<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyipidruchnikiv/elektronni-versijipidruchnykiv-dlya-uchniv-9-h-klasiv/biolohiya-9-klas/>)
11. Біологія : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. / Л. І. Остапченко, П. Г. Балан, Т.А. В.П. Поліщук. Київ: Вид-во «Генеза», 2017. 256 с. URL :<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/elektronni-versiji-pidruchnykiv-dlya-uchniv-9-h-klasiv/biolohiya-9-klas/>
12. Біологія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / С. В. Межжерін, Я. О. Межжеріна. –Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. 288 с. URL :<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/elektronni-versijipidruchnykiv-dlya-uchniv-9-h-klasiv/biolohiya-9-klas/>
13. Біологія: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл./ В. І. Соболю. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2017. 288 с. URL :<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/elektronni-versijipidruchnykiv-dlya-uchniv-9-h-klasiv/biolohiya-9-klas/>
14. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти / О. А. Андерсон, М. А. Вихренко, А. О. Чернінський. Київ : Школяр, 2018. 216 с. URL :<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/10-klas/18-bologya--ekologya-10-klas/bologya--ekologya-rven-standartu-pdruchnikdlya-10-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti-ostapchenko-l-balan-p-g-kompanets-ta-rushkovskiy-s-r/>
15. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / В. І. Соболю. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2019. 256 с. URL :<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/10-klas/18-bologya--ekologya10-klas/bologya--ekologya-rven-standartu-pdruchnik-dlya-10-klasu-zakladv-zagalnoseredno-osvti-ostapchenko-l-balan-p-g-kompanets-t-a-rushkovskiy-s-r/>
16. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / Р. В. Шаламов, М. С. Каліберда, Г. А. Носов. Харків : Соняшник, 2019. 320 с. URL :<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/11-klas/16-bologya--ekologya-11-klas/bologya--ekologya-rven-standartu-pdruchnikdlya-11-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti--ostapchenko-l-balan-pg-kompanets-tarushkovskiy-s-r/>
17. Біологія і екологія (рівень стандарту): підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти / О. А. Андерсон, М. А. Вихренко, А. О. Чернінський, С. М. Міус. Київ : Школяр, 2019. 216 с. URL:<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-verspdruchnikv/11-klas/16-bologya--ekologya-11>

klas/bologya--ekologya-rvenstandartu-pdruchnik-dlya-11-klasu-zakladv-zagalno-seredno-osvti--ostapchenko-lbalan-pg-kompanets-ta-rushkovskiy-s-r/

18. Кучеренко М.С., Вервес Ю.Г., Балан П.Г. та ін. Загальна біологія. - К.: Генеза, 2000. - 464 с.

19. Нікітченко Л.О. Методика навчання біології та природознавства: метод. реком. до лабораторних робіт. Вінниця, 2016. 101 с.

URL: [http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/853/Nikitchenko\\_LO\\_Metodika\\_navchannia\\_biologii\\_2016.pdf?sequence=3&isAllowed=y](http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/853/Nikitchenko_LO_Metodika_navchannia_biologii_2016.pdf?sequence=3&isAllowed=y)

20. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

21. Навчальна програма з курсу «Біологія» для 6-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Київ, 2017. 52 с. URL : <https://ru.osvita.ua/school/program/program-5-9/56139/> .

22. Навчальна програма з курсу «Біологія і екологія» для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (затверджено Міністерством освіти і науки України наказ № 1407 від 23.10.2017 р.). URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58915/>

23. Біологія та екологія. 10-11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. 2017. 15с. URL : <https://pidruchnyk.com.ua/1368-biologiya-ekologiya-ostapchenko-10-klas.html>

#### Нормативні документи

1. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти : URL : <http://do.gendocs.ru/docs/index-27156.html>.

2. Національна доктрина розвитку освіти України. URL : <http://doshkolenok.kiev.ua/zakon/63-2009-09-03-18-48-50.html>

3. Положення про навчально-дослідну земельну ділянку загальноосвітніх шкіл та позашкільних навчально-виховних закладів: URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0256-96>

4. Положення про куточок живої природи загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів: URL: <http://document.ua/polozhennja-pro-kutochok-zhivoyi-prirodi-zagalnoosvitnih-i-por7328.html>

5. Інструкція з техніки безпеки під час проведення лабораторних занять, практичних робіт, демонстраційних дослідів у кабінеті біології: URL: [http://tex-bezbeka.in.ua/vschkol/N\\_nev.php?nev=34](http://tex-bezbeka.in.ua/vschkol/N_nev.php?nev=34)

6. Інструкція з охорони праці вчителя біології: URL: [http://shevrono.com.ua/index.php?catid=49:2012-02-01-08-55-26&id=148:2012-02-01-09-02-06&option=com\\_content&view=article](http://shevrono.com.ua/index.php?catid=49:2012-02-01-08-55-26&id=148:2012-02-01-09-02-06&option=com_content&view=article)

7. Вимоги до проведення занять з біології у теплиці і на навчально-дослідній ділянці : URL: <http://www.rightschool.net/index.php/bezpeka/fizichna/94-vymohy-do-provedennia-zaniat-z-biolohii-u-teplytsi-i-na-navchalno-doslidnii-diljantsi.html>

8. Перелік необхідної документації у кабінеті біології: URL: [http://schoolsribnoe.at.ua/load/kabineti/kabinet\\_biologiji\\_usja\\_dokumentacija/6-1-0-78](http://schoolsribnoe.at.ua/load/kabineti/kabinet_biologiji_usja_dokumentacija/6-1-0-78)

9. <http://biology.civica.org/> Асоціація вчителів біології України.

10. Сайт УжНУ. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/>

11. Репозитарій УжНУ. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>

12. Наукова бібліотека УжНУ. URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/#myCarousel>

13. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

14. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/325071>

[http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-06-01/5555/nmon\\_600.zip](http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-06-01/5555/nmon_600.zip)

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5952>,

<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>.

